

Secus. 2. Simplex sacerdos absolvere non potest, praesente confessario approbato; secus tamen, si confessarius approbatus veniat jam incepta confessione; secus etiam, si approbatus sit complex personae infirmæ in peccato turpi, ut decrevit ss. p. Benedictus XIV. (n. 553.). 3. Moribundus sensibus destitutus recte potest absolvi, saltem sub conditione (quod securius est), dummodo constet infirmum absolutio- nem desiderasse, poenitentiae signum praebens, aut si confessionem quaesierit, n. 479, et id intelligitur, etiamsi moribundus in actu peccati sensus amiserit. n. 483. ex d. Augustini auctoritate, et ratione; quia ex una parte conditio Sacramenti irreverentiam removet, et ex alia semper in tali casu quemque velle suae salutis consulere judicatur, et sensibile aliquod signum ostendere, licet morbi causa signum non bene intelligatur. 4. Si infirmus post tertium diem, licet de periculo monitus, nec tamen confiteri vellet, optimum erit si sacerdos medicum monefaciat, juxta S. Pii V. Bullam, ut eum non amplius invisere eat. Si tamen infirmus in sua adhuc maneat per- vicacia, tunc medico curam denuo suscipere licebit; vide l. 6. n. 664.

II. Circa Communionem.

Sequentia adnotantur monita. 1. Ut infirmo Viaticum ministrari possit, necesse non est ut omni vitae spe destitutus sit, sed sufficit mortis periculum; lib. 6. n. 284. 2. Si vomitus periculum adsit, Viaticum dari non potest, licet praemittatur experientia cum particula non consecrata, *ibid.* n. 292. v. *In dub.* 3. Paeris ratione pollentibus etiam rite Viaticum dari potest; necnon phreneticis, dummodo sancte vixisse constet, aut paulo ante confessi sint, et periculum irreverentiae non adsit; ideoque cum istis probabiliter licitum est experiri cum particula non consecrata. 4. Infirmis etiam in Parasceve, ut habetur ex s. Rituum Congregationis De-

creto, edito 19. febr. an. 1622. Viaticum ministrare non tantum licet, sed ad hoc parochi tenentur.

5. Communis sententia tenet, quod in eadem infirmitate aegroti non je- juno pluries Viaticum dari potest, saltem si intersit sex vel octo dierum spatium; imo multi doctores minus temporis intervalli exigunt, vide *lib.* 6. n. 284 et 285. Si tamen aegrotus mane ex sua devotione communica- vit, non potest ei ipsomet die Viaticum dari, nisi tamen mortis periculum ex aliquo superveniente morbo violento, nempe vulneris, veneni, et casus similis, advenerit. Secus si aegrotus in infirmitate jam constitutus mane communicavit; vide rationem in cit. n. 285. *Dub.* 3.

6. Si tamen infirmus tantum confessus sit, et malum increbescit, tunc sacerdos eum, ut quando citius Viaticum accipiat, sedulo disponat, ut sana mente, et majori fructu recipiat; ideoque desiderium recipiendi Viaticum in animum inducere curet, ut ita munitus daemones viribus majori nisu et gratia obstare possit, utque Jesu Redemptori nostro magis se uniat, qui eum invisere cupit (dicat) ut suas possit in se gratias effundere, et ad caelestem patriam brevi perducere; sin autem, ut si expedierit, etiam corporis salutem impertiatur. S. Cyrillus Alexandrinus ait, quod sancta Eucharistia etiam morbos depellit, et aegrotos sanat. Et de suomet patre s. Gregorius Nazianzenus refert, quod statim ac Communionem accepit, convaluit.

Sacerdos igitur sic infirmum alloquetur: *Frater mi, licet tua sanitas non sit desperata, in periculo tamen est, ideoque optimum est, ut quando citius potes, Viaticum accipias; nam Christus in pristinam te restituet san- nitatem, si hoc tuæ aeternæ salutis expedierit: si tamen mori debes, contra diabolum in tuum auxilium veniet, et tui itineris ad beatam patriam comes erit. Quid dicis? cupisne Viaticum accipere? Quidem: Eia igitur*

tur prepara animam tuam ad amplectendum tuum Redemptorem, qui pro te mortuus est. Dic toto corde: Veni, Jesu mi, veni amor meus, omne bonum meum, veni, ad te anima mea desiderat. Quid mihi est in caelo, et a te quid volui super terram? Deus cordis mei, et pars mea in aeternum.

Sacerdotis autem, cum Viaticum pervenerit, sit cura ab infirmi cubiculo parentes, uxorem nempe, sorores, filios, etc., qui passioni ei esse possunt, depellere. Tunc ei subjungat: S. Philippus Neri, cum in suo cubiculo ss. Sacramentum viderit, exclamavit: En amor meus, en amor meus! *Dic etiam, frater, dic: En amor meus! En hic est Filius Dei, qui pro tua salute descendit de caelis, homo factus est, pro te in cruce mortem subire voluit, et nunc te invisere in ipso tuo cubiculo venit. Bono sis animo, jam tibi peccata condonavit. Culparum tuarum jam te poenituit, et adhuc poenitet. Sed nunc diligis Deum tuum ex toto corde tuo; itane est? Eia ergo dic: Amo te, Deus meus, super omnia, et quia diligo te, me poenitet peccasse: propter amorem tuum libenter morior; jam, si tibi placet, mori cupio, ut videam te, et in aeternum amem.*

Dicat inde: *Si igitur N. Jesum amas, parcis nunc amore sui omnibus, qui te in aliquo offenderunt, non est ita? Petisne etiam veniam, quibus injurias, et offensas irrogasti? Eia igitur converte faciem tuam ad Jesum qui te amplecti cupit; dic toto corde: Domine, non sum dignus; sed licet indignum tanto munere fatearis, ad te tamen Dominus venire vult. Iterum igitur eum ardentem voca: veni, Domine, veni, amor meus, Deus meus, et omnia, veni; ad te sitit anima mea, et praeter te nihil aliud cupit.*

Communicato jam infirmo ad gratiarum actionem illum adjuvet sacerdos: *Eia igitur, frater, age nunc Domino gratias, qui ad te venire, teque amplecti dignatus est. Sacramentum est, et vere dicitur, futura*

gloriae pignus. *Domine tecum est, quid amplius times? exulta frater, Deus tibi dare vult paradisum; ideoque totum se tibi impertiri dignatus est: dic ergo: Domine mi, amor meus, te amplector, tibi gratias ago, te amo, et in aeternum te amare spem habeo: me poenitet te offendisse, et nunc quidquid mihi superest vita in tuum amorem impendere firmiter propono.*

Jesu mi, vitam meam in holocaustum libenter offero, si tibi placet eam mihi auferre. Fiat semper voluntas tua. Sanctam perseverantiam, amorem tuum mihi tantum concedere precor, ita ut amando te animam efflem, ut veniam ad semper te amandum in caelo. Tu me non deseres, ego non deseram te, ergo Deus animae meae, in aeternum nos ad invicem diligemus.

III. Circa Extremam-Uctionem.

Extrema-Uctio, uti est ultimum Sacramentum, ita ex d. Thoma est vitae spiritualis corona; ipsa homo munitus, ad caelestem patriam ingredi disponitur. Unde Sacramentum hoc, dum aegrotus mente pollet, ut ei magis prosit, opus est ut conferatur; quoniam, licet conferri non possit, nisi grave mortis periculum (saltem probabile) immineat (ut in nostra morali lib. 6. n. 714. *Dub.* 4.), tamen ad ultimum vitae discrimen prorsus differenda non est, (*loc. cit.* v. *Advertend.* 1.). Unde ait Catechismus Romanus part. 2. n. 18. graviter peccare parochos illos qui conferunt Extremam-Uctionem, quando nulla adest spes vitae, et aegrotus jamjam privatur sensibus.

Aegroti sacerdos suadere studeat 1. quod Extrema-Uctio, si animae profutura erit, etiam ad corporis sanitatem confert, ut Tridentinum sess. 14. c. 2. de Extrema-Uct.: *Sanitatem corporis interdum, ubi salutem animae expedierit, consequitur.* Haec tamen sanitas non confertur, cum naturaliter impossibile sit iterum institui ad salutem. De quodam jam

defuncto refert Joannes Eroidus, hunc revelasse, quod si Extremam-Uncionem prius accepisset, statim e morbo convalesceret; sed quia distulerat, ideo vita defunctus erat, et ad purgatorii ignem centum annis damnatus. Secundo, Extrema-Uncio peccatorum reliquias remittet, et per consequens ipsa peccata mortalia occulta, ut docet d. Thomas, *lib. 6. n. 731. v. Commune*; ideoque instruat infirmus, ut dum quinque corporis sensus unguuntur, ipse de culpis per ipsos commissis doleat, et cum astantibus etiam respondeat, *amen*. Tertio particularia auxilia, quibus in illo extremo agone inferni vim, et impetum frangat, subministrabit. Quare multum probabile est gravi se obstringi scelere, qui hoc sacramentum accipere recusaret, ut supra diximus.

Aliqua hic de hujus Sacramenti administratione scitu necessaria adnotare licebit. 1. Speculative tantum probabilis est opinio dicens, sufficere ministrare hoc Sacramentum cum una gutta olei, illam per partes non diffundendo; non tamen practice, quia hæc vera unctio non esset: vide in *Morali lib. 6. n. 709. Dubit. 4.* 2. Unctio quinque sensuum, secundum communioem sententiam, est de necessitate Sacramenti; unde pestis tantum tempore, aut alicujus imminentis mortis periculi, una tantum, et in uno sensu (consultius in capite) unctio adhiberi potest; sed semper sub conditione si valet, et cum unica forma dicendo: *Per istam sanctam unctionem, et suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Deus quid deliquisti per sensus, nempe visum, auditum, gustum, odoratum, et tactum*. Si tamen æger supervivat, unctiones etiam sub conditione reiterari debent in omnibus quinque sensibus, solitis orationibus. 3. Non est de necessitate Sacramenti gemina unctionem in geminis partibus adhiberi: immo unum tantum oculum, unam manum, etc. ungere, licite sufficit, dum periculum infectionis,

aut alia necessitas adest, ut si infirmus nequit verti ad aliud latas. Unctionem in mulieribus, et etiam viris, quando infirmus (ut Rituum monet) *commode moveri non potest, relinquatur*. Unctionem tamen pedum non esse de necessitate Sacramenti, communis sententia tenet, sed quoad hoc Ecclesiarum consuetudo servanda est; *n. 710. v. Certum*. Nec etiam de necessitate Sacramenti est in unctione partium ordinem servare: gravi tamen culpa se obstringit, qui receptum ordinem non servat; *loc. cit. v. Nec etiam*. 4. Extrema-Uncio rite confertur pueris qui ratione pollent, licet non adhuc s. Communionis idonei sint; in dubio tamen de usu rationis, sub conditione administrari potest. Hoc tamen cum prorsus amentibus non procedit; *n. 719 et 720.* 5. Amentibus, phreneticis, delirantibus, qui dum rationis usum habuerunt, pii animi significationem dederint, et Extremam-Uncionem petierint, aut verisimiliter petissent, aut contritionis signum dederint, remoto irreverentiæ periculo, dari potest; et eo magis, si lucidum aliquod rationis intervallum habent. In dubio autem, an quis unquam rationis usum habuerit, conditionate dari potest. Idem de ebriis, si in mortis periculo sint, nisi tamen constet in mortali culpa fuisse, cum sensus ipsi amiserint; impenitentibus enim, et qui in manifesto peccato moriuntur, necnon excommunicatis penitus denegari debet, ut Rituale Rom. monet: vide *lib. 6. n. 732*. Mulieribus etiam, quæ ob partus dolores in mortis periculo sint, conferri potest. 6. Orationes præscriptæ, extra formam, in casu necessitatis omitti possunt, quæ postea dicentur si tempus suppetet, *n. 727.*; et in tali casu Sacramentum dari potest, etiam sine luminibus, et ministro; *n. 728.* et etiam probabiliter sine superpelliceo et stola; *n. 726.* 7. Extrema-Uncio in eadem infirmitate iterari non potest, nisi infirmus a priori probabiliter convalescerit, et

in aliud simile vitæ discrimen inciderit; ut docet Trident. *sess. 14. c. 3. de Extrema-Unc.* vide *n. 715.* 8. Cautus sit sacerdos in movendo ægro, ut partes viciniore ungat; si tamen caute revolvat, et casu ille e vita decedat, irregularitatem non teneat incurrisse; quia in hoc casu irregularitas non potest incurri, nisi ob delictum, a quo qui charitatis causa aliquod inculpabiliter agit, immunis est. Denique recte parochus in sua domo oleum sanctum in nocte servare potest, dum probabile periculum prævidet, ut vocatus ad conferendam Unctionem præsto non esset; *lib. 6. n. 730.*

§. V. Monita circa agonem, et mortem.

Cum infirmus ad agonem pervenit, solitis Ecclesiæ armis, ad eum juvandum quantum potest, sacerdos utatur. 1. Sæpius infirmum aqua benedicta aspergat, præsertim si diabolicis tentationibus exagitur, dicendo: *Exurgat Deus et dissipentur inimici ejus*. 2. Crucis signaculo eum muniat, et benedicat dicens: *Benedicat te Deus Pater, qui te creavit; benedicat te Filius, qui te redemit; benedicat te Spiritus sanctus, qui te sanctificavit*. 3. Salvatoris necnon Mariæ aliquam imaginem sæpius osculandam præbeat. 4. Curet, ut infirmus lucretur omnes indulgentias, quas potest, et præsertim accipiat benedictionem in articulo mortis Benedicti XIV. cum indulgentia plenaria, quam infra adnotabimus. 5. Identidem suggerat aliquam sententiam doloris, conformitatis, spei in Domini passionem, ac B. Mariæ intercessionem, necnon desiderii videndi Deum. Curet tamen sacerdos intervallum aliquod interponere, ut infirmus habeat, et ruminandi tempus, et quies cendi. 6. Studeat, ut sæpius SS. Jesu et Mariæ nomina, saltem corde, si loqui non potest, invocet, ac multoties dicat orationem illam: *Maria Mater*

gratiæ, etc. 7. Agonis tempore faciat, ut circumstantes pluries B. Mariæ Virginis Litanias pro ægro dicant. Proderit etiam procurare, ut tunc pusetur campana agonis, ad significandam omnibus instantem mortem expirantis ægroti, ut pro ipso orent; quod etiam sanis juvare potest. Et hic generatim animadvertendum est, quod cum infirmus est sensibus destitutus, magis illi prosunt orationes, quam verba. 8. Cum tempus expirandi instat, sacerdos flebili voce et flexis genibus consuetas Ecclesiæ orationes recitet: *Proficiscere, etc.* ut in fine Breviarii aut Ritualis habentur. 9. Dum manus, pedes, etc. infirmi tangit, ut an frigerit videat, caveat saltem ne sæpius fiat, ne eum perturbet; et curet ne illum vertant illo agonis statu, nam id mortem accelerare posset. 10. Dum infirmus proximam est ad transitum, tradat ei candelam benedictam, ut teneat, et ita in Fide mori profiteatur. 11. Dum infirmus adhuc sensibus viget, absolutionem pluries ei conferre post brevem reconciliationem juvabit, ut ita ille magis circa statum gratiæ securus reddatur, si forsan præterita confessiones invalidæ fuissent, aut saltem gratiæ augmentum recipiat, necnon purgatorii poenæ ei minuantur. Et si forte infirmus tunc in lethale incidat peccatum, ne exerceat, sed monens, ut Jesu ac Mariæ nomina invocet; si rursus tentatur, benigne ipsum confortet, procuret ut contritionis actum eliciat, et statim absolvat. Si tamen infirmus jam sensibus careat, et nullum doloris nec absolutionis desiderii signum ostendit, non expedit valde sæpius intra eundem diem absolutionem ei impertiri; quia tunc, licet conditionate detur, tamen ut Sacramentum valeat administrari sub conditione, urgens et gravis causa requiritur; unde opus est, ut aliquod notabile temporis spatium intermediet. Verum in hoc sacerdos ex conscientia, quam noverit infir-

mi, se dirigere debet; nam si ille habituatus fuit in pravis cogitationibus, s' aliquo vulnere moritur, aut aliqua odii vel impuri amoris passione est irretitus, si infirmitas est nimis acerba, et ipse non libenti animo suffert, tunc sæpius absolutio dari potest; sin autem, sufficit ut trium aut quatuor horarum spatium intercedat: frequentius tamen si jam moriturus est. Non abs re autem erit ægrotum, dum mente pollet, monere, ut si loqui non possit, signum aliquod determinatum det, dum absolutionem quærit, aut dum sacerdos ipsi conferre vult, ex gr. oculos claudat vel reseret, manum elevet, caput inclinet, et similia.

Denique cum e vita jam migrasse videtur, caveat sacerdos, ne statim det suæ mortis signum, nec ei statim oculos, aut os claudat, aut visum pannis cooperiat: quia si nondum mortuus esset, fieri posset, ut mors acceleretur. Cum autem certo scit animam jam ad æternitatem migrasse, circumstantes, ut pro illo orent, moneat, et ipse flexis genibus dicat orationem, *Subvenite, etc.* ut in Rituali, vel in Breviario.

§. VI. *Affectus qui suggeri possunt agonis, et expirationis tempore.*

In te, Deus meus, infallibilis veritas, credo; in te, immensa misericordia, spero; te, infinita bonitas, amo.

In te, Domine, speravi, non confundar in æternum.

Quid mihi est in cælo, et a te quid volui super terram? Deus cordis mei, et pars mea in æternum.

Amore amoris tui moriar, qui amore amoris mei dignatus es mori.

In pace in idipsum dormiam, et requiescam.

Deus meus, ne permittas me separari a te. Nihil aliud quam te cupio. Bonitas infinita, te amo, te amo, te amo.

(Hic animadvertendum est, actus frequentiores, qui moribundis suggeri debent, esse amoris et doloris).

Jesu mi, qui mox me judicaturus es, parce mihi, antequam judices. Te amo, et quia te amo, me poenitet offendisse. Jesu mi dulcissime, ne permittas me separari a te.

Sanguis Jesu, lava me. Passio Christi, salva me.

In manus tuas, Domine, commendo spiritum meum.

Moriar, Domine, ut te videam.

Maria Mater Dei, ora Jesum pro me.

Illos tuos misericordes oculos ad nos converte, et Jesum benedictum fructum ventris tui nobis post hoc exilium ostende.

O Maria, nunc tempus est auxiliandi servum tuum.

Mater mea, ne derelinquas me.

O paradise, o pulchra patria, o amoris patria, quando te videbo?

Deus meus, quandonam facie ad faciem te amabo?

Quando, Jesu mi, te non amplius amittendi securus ero?

Deus meus, et omnia.

Contentus sum omnia amittere, ut acquiram te, Deus meus.

Deus meus, propter amorem Jesu miserere mei.

Mitte me, Domine, in purgatorii ignem, per quantum vis: noli tamen in infernum, ubi te amare non possum.

Te ergo, quæsumus, tuis famulis subveni, quos pretioso sanguine redemisti.

Æterne Deus, spero, et cupio in æternum te amare.

Amor meus crucifixus est. Jesus meus, amor meus, pro me mortuus est.

Deus in adjutorium meum intende. Domine, ad adjuvandum, etc.

Pater æterne, propter amorem Jesu Christi da mihi gratiam tuam. Te amo, me poenitet.

Quomodo possum de tot tantisque beneficiis quæ mihi fecisti, Deus meus, tibi rependere gratias? Spero in æternum in cælo tibi gratias agere.

Maria, mater gratiæ, mater misericordiæ, etc.

Miscrere mei, Deus, secundum magnam, etc.

Misericordias Domini in æternum cantabo.

Dum jam ægrotus est proximus ad expirandum.

In manus tuas, Domine, commendo spiritum meum.

Jesu mi, tibi animam quam tuo sanguine redemisti commendo.

(Hic notandum, quod dum infirmus jam ad exhalandam animam vicinus est, actus suggeri debent sine pausa, et fortiori voce).

Domine Jesu Christe, suscipe spiritum meum. Deus meus, adjuva me; sine me venire ad amandum te in æternum.

Jesu mi, amor meus, te amo, me poenitet. Oh si nunquam te offendissem!

O Maria, spes mea, adjuva me, ora pro me Jesum.

Jesu mi, propter passionem tuam salva me: te amo.

Maria, mater mea, in hac hora adjuva me. S. Joseph, adjuva me. Archangele Michael, defende me. Angele custos, custodi me. S. N. (hic præcipue protectoris ægroti fit mentio) commenda me Jesu Christo. Sancti et Sanctæ Dei, intercedite pro me.

Jesus, Jesus, Jesus.

Jesu et Maria, vobis cor et animam meam dono.

§. VII. *Imminentis mortis signa.*

Opus est, ut sacerdos, qui hoc charitatis opus exercet, imminentis mortis signa sciat, ut ita ægroti jam expiranti melius auxiliari possit. Præcipua et universalia sunt tria. 1. Pulsus deficiens, intermittens, et formicans. 2. Respiratio anxiosa. 3. Oculi excavati et vitreati, aut apertiores solito, vel nimis lucidi, vel qui respiciant objecta diverse quam aliis apparent; aut cum palpebra superior relaxatur, et inferiorem prætergreditur.

Sunt etiam proxima mortis signa nasus acuminatus, et in extremitate albescens, et si nares ad instar follis sufflant; manus trementes; ungues lividæ, facies flavescens, livida et mutata, flatus male olens et frigidus; corpus immobile; sudor frontis et frigidus; calor in cordis parte nimius; festucas aut lanugines colligere; frigiditas in extremis omnibus partibus.

Signa tamen proximiora expirationis sunt respiratio intermittens aut languida; defectio pulsus; dentium contractio et stridor; distillatio in gula; lene quoddam suspirium, aut gemitus; lacryma perse fluens; oris, oculorum, et totius corporis torsio.

Advertatur 1. quod laborantes hydro-pisi, etica febrili, vel vulnere, asthma, pleuritide, sanguinis fluxu, vomitu, angina, et reumatismo, interdum cum paucis nominatorum signorum, et cum pulsu valido, ac loquentes expirare solent. Advertatur 2. proximos morti esse, qui pleuritide laborant, dum respirationis difficultas, anhelitus augmentum, et labia livida apparent. Vulnerati capite interdum subitaneo deliquio moriuntur. Hydrofici, dum pulsus deficit, et anhelitus crescit, ac in ore spuma apparet. Qui febrili intermittente laborant, mori solent in principio accessionis, dum convulsionem vehementes sunt. Advertatur 3. quod in aliquibus ægrotis flatus est adeo debilis, et cordis exagitatio, ut jam mortui videantur, et tamen non sunt. Signa certiora mortis sunt omnium partium frigiditas etiam in regione cordis, corporis gravitas, alicujus spiritus naribus admoti stimulum non sentire, speculum ore accessum flatu non maculari, et similia. Demum advertatur, quod interdum signa superius in primo loco adducta fallunt, et etiam sine illis repente moritur infirmus; ideoque dum ægrotus in agone manet, sacerdos oportet ne unquam illum deserat.

§. VIII. *Et ultimus. Preces, actus christiani, et benedictiones.*

Sacerdos domum ægroti ingrediens dicat. *ꝫ. Pax huic domui. ꝫ. Et omnibus habitantibus in ea.*

Cubiculum aqua benedicta aspergat, dicens: *Asperges me hyssopo, et mundabor; lavabis me, et super nivem dealbabor.*

Deinde dicere potest orationes, quæ in Rituali pro Extrema-Untione exstant. Postea Redemptoris imaginem accipiat, dicens: *Ecce crucem Domini, fugite partes adversæ. Et ægroti osculandam præbeat, dicens: Deosculare pedes Jesu Christi, qui in hac cruce pro salute tua mortuus est.*

Deinde dicat: *In Deo N. N. igitur spem tuam jacta: sperare volumus Mariam a Deo salutem tibi intercedere velle: infirmitas tamen gravis est, voluntati Dei tuam conforma, ut de te faciat quod ipse vult. Eia igitur mecum recita christianos actus, ut cum istis ad mortem te disponere valeas, si pro bono animæ tuæ sic Deus determinavit; dic ergo mecum:*

Actus fidei. *Deus meus, infallibilis veritas, quia tu, quod credere debeam, S. Ecclesie revelasti, credo quod ad credendum mihi proponit Ecclesia. Credo te esse Deum meum, omnium Creatorem, qui per totam æternitatem paradiso justos remuneras, peccatores vero castigas inferno. Credo mysterium SS. Trinitatis id est Patrem, Filium, et Spiritum sanctum, tres Personas, sed unum Deum. Credo secundam Personam, id est Filium Dei, hominem factum in utero Mariæ semper Virginis, et pro nobis peccatoribus mortuum esse. Inde resurrexit, et nunc sedet ad dexteram Patris, et inde venturus est judicare vivos et mortuos. Credo septem sancta Sacramenta, et præcipue Baptismum, Pœnitentiam, Eucharistiam, et Extremam-Untionem. Credo omnes resurgere debere cum corporibus suis, et denique credo omne id, quod credit S. Ec-*

clesia catholica romana in qua sola credo esse veram Fidem.

Actus spei. *Deus meus, confisus tuis promissis, quia tu fidelis, potens, et misericors es, propter merita Jesu Christi peccatorum meorum veniam spero, perseverantiam finalem, et gloriam paradisi.*

Actus amoris et doloris. *Deus meus, quia tu es bonitas infinita, infinito amore dignus, toto corde meo te diligo super omnia. Et omnium peccatorum meorum, quia tuam infinitam bonitatem offendi, tota anima mea me pœnitel, et displicet. Potius mori quam peccare propono, cum gratia tua, quam ut nunc mihi des et semper, te precor. Et propono sancta Sacramenta recipere in vita, et in morte.*

(Benedictus XIII. omnibus, qui semel in die hos elicit actus, septem annos indulgentiæ largitus est: et si per mensem integrum fiant, confessis et communicatis, juxta mentem Pontificis orantibus indulgentiam plenariam, etiam pro defunctorum animabus, concessit: et si in fine vitæ quis faciat, indulgentiam in articulo mortis).

Benedictio in articulo mortis.

Pontifex regnans anno 1747, Episcopus facultatem concessit, et eorum delegatis indulgentiam plenariam ægrotis petentibus impertiri, postquam Pœnitentiæ, Eucharistiæ et Extremæ-Untionis Sacramenta acceperint, aut vero similiter quæsiissent, aut si signum aliquod doloris dederint, et postea sensus amiserint. Non vero excommunicatis, et impœnitentibus; nec etiam illis, qui in evidenti peccato moriuntur. Modus quo datur benedictio est hic.

Sacerdos ægroti domum ingrediens dicat: *Pax huic domui, et omnibus habitantibus in ea.* Et aspergat aquam benedictam, dicens: *Asperges me hyssopo, et mundabor; lavabis me, et super nivem dealbabor.* Postea dicat: *Miserere mei Deus secundum magnam*

misericordiam tuam. Gloria Patri, etc. Et nihil aliud dicens, repetat antiphonam, *Asperges me, etc.*

Si ægrotus confessionem petit, sacerdos benigne audiat; sin vero contritionis actum ut ægrotus eliciat, studeat, confortetque eum ad paradisi gloriam sperandam: hortetur, ut totum se offerat Deo, et pro peccatorum suorum satisfactione id quod vult Deus, ipsamque mortem acceptet. Inde dicat:

ꝫ. Adjutorium nostrum in nomine Domini.

ꝫ. Qui fecit cœtum et terram.

Antiph. *Ne reminiscaris, Domine, delicta famuli tui (vel ancillæ tuæ), neque vindictam sumas de peccatis ejus. Kyrie eleison. Christe eleison. Kyrie eleison. Pater noster, etc.*

ꝫ. Et ne nos, etc.

ꝫ. Sed libera, etc.

ꝫ. Salvum fac servum tuum (vel ancillam tuam) Domine.

ꝫ. Deus meus sperantem in te.

ꝫ. Domine, exaudi, etc.

ꝫ. Et clamor meus, etc.

ꝫ. Dominus vobiscum.

ꝫ. Et cum spiritu tuo.

ORENUS

Clementissime Deus, Pater misericordiarum, et Deus totius consolationis, qui neminem vis perire in te credentem atque sperantem, secundum multitudinem miserationum tuarum, respice propitius famulum tuum N. quem tibi vera fides et spes christiana commendat. Visita eum in salutari tuo, et per Unigeniti tui passionem et mortem omnium ei delictorum suorum remissionem et veniam clementer indulge, ut ejus anima in hora exitus sui te judicem propitiatum inveniat, et in sanguine ejusdem Filii tui ab omni macula abluta, transire ad vitam mereatur perpetuam. Per eundem, etc.

Tunc postquam clericus dixerit, *Confiteor Deo, etc.*, Sacerdos dicat: *Misereatur, etc. Indulgentiam, etc.* Et deinde:

Dominus noster Jesus Christus Filius Dei vivi, qui B. Petro apostolo suo dedit potestatem ligandi atque solvendi, per suam piissimam misericordiam recipiat confessionem tuam et restituat tibi stolam primam quam in Baptismate recepisti; et ego facultate mihi ab apostolica Sede tributa indulgentiam plenariam, et remissionem omnium peccatorum tibi concedo. In nomine Patris, etc.

Per sacrosancta humane reparationis mysteria remittat tibi omnipotens Deus omnes presentis et future vite penas, paradisi portas aperiat, et ad gaudia sempiterna perducatur. Amen.

Benedicat te omnipotens Deus, Pater, et Filius, et Spiritus sanctus. Amen.

At si infirmus esset morti proximus, ut tempus non suppetet supradictis precibus, sacerdos statim impertiatur ei præfatam benedictionem, *Dominus noster Jesus Christus, etc.*

Benedictio Scapularis S. Mariæ de Monte Carmelo.

Sacerdos conversus ad habitum dicat:

ꝫ. Ostende nobis, Domine, misericordiam tuam.

ꝫ. Et salutare tuum da nobis.

ꝫ. Domine Deus virtutum, converte nos.

ꝫ. Et ostende faciem tuam, et sciamus.

ꝫ. Domine, exaudi orationem meam.

ꝫ. Et clamor meus ad te veniat.

ꝫ. Dominus vobiscum.

ꝫ. Et cum spiritu tuo.

ORENUS

Caput omnium fidelium Deus, et humani generis Salvator, hunc habitum, quem propter tuam tuæque Genitricis Virginis Mariæ de Monte Carmelo amorem, atque devotionem servus tuus est delaturus, dextera tua sanctifica; et hoc, quod per illud mystice datur intelligi, tua semper custodia corpore et animo servetur et

ad remunerationem perpetuam cum Sanctis omnibus felicissime perducat. Qui vivis et regnas in sæcula sæculorum. Amen.

Deinde aspergat aquam benedictam super habitum, et postea ipsum imponat personæ recipienti, dicens: Accipe, vir devote, hunc habitum benedictum, precans SS. Virginem, ut ejus meritis illum perferas sine macula, et te ab omni adversitate defendat, atque ad vitam perducat æternam. Amen.

Deinde dicat :

Ego ex potestate mihi tradita et concessa suscipio, ac recipio te ad participationem omnium orationum, disciplinarum, precum, suffragiorum, eleemosynarum, jejuniorum, vigiliarum, Missarum, Horarum canonicarum, ac cæterorum bonorum spiritualium, quæ passim die nocteque (cooperante misericordia Jesu Christi) a Religiosis peruguntur. In nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti. Amen.

Bene ꝑ dicat te Conditor cæli et terræ Deus omnipotens, qui te eligere dignatus est ad beatæ Virginis Mariæ de Monte Carmelo societatem et confraternitatem, quam precamur, ut in hora obitus tui conterat caput serpentis, qui tibi est adversarius, et tandem tamquam victor palmam et coronam sempiternam hæreditatis consequaris. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

Aspergatur recipiens aqua benedicta.

Benedictio Scapularis S. Mariæ septem Dolorum.

ꝑ. Adjutorium nostrum, etc.
R. Qui fecit cælum, etc.

OREMUS

Domine Jesu Christe, qui tegmen nostræ mortalitatis induere dignatus es, obsecramur immensam largitatis tuæ abundantiam, ut hoc genus ves-

timentorum, quod sancti Patres ad innocentie, humilitatisque judicium in memoriam septem Dolorum B. Virginis Mariæ nos ferre sanxerunt, ita bene ꝑ dicere digneris, ut qui illis fuerit indulus, corpore pariter, ac anima induat te Salvatorem nostrum. Qui vivis et regnas in sæcula sæculorum. Amen.

Postea sacerdos, asperso Scapulare aqua benedicta, illud recipienti imponat, dicens :

Accipe, charissime frater, habitum B. Mariæ Virginis, singulare signum serverum suorum, in memoriam septem Dolorum, quos ipsa in vita et morte Unigeniti Filii sui sustinuit, ut ita indulus sub ejus patrocinio perpetuo vivas,

Benedictio Dei omnipotentis ꝑ Patris, et Filii, et Spiritus sancti descendat super te, et maneat semper. Passio Domini nostri Jesu Christi, et compassio beatæ Mariæ Virginis sit in corde et corpore nostro. Amen.

Benedictio Scapularis Conceptionis immaculatæ Dei Matris.

ꝑ. Adjutorium nostrum in nomine Domini.

R. Qui fecit cælum et terram.

ꝑ. Dominus vobiscum.

R. Et cum spiritu tuo.

OREMUS

Domine Jesu Christe, qui tegmen nostræ mortalitatis induere dignatus es, tuæ largitatis clementiam humiliter imploramus, ut hoc genus vestimenti, quod in honorem et memoriam Conceptionis immaculatæ beatæ Mariæ Virginis (necnon, ut illi indulus exoret) in hominum pravorum morum reformationem institutum fuit, bene ꝑ dicere digneris, ut hic famulus tuus, qui eo indulus fuerit, eadem beatæ Mariæ Virgine intercedente, te quoque induere mereatur. Qui vivis et regnas, etc.

Postea sacerdos, asperso Scapulare aqua benedicta, imponat recipienti, dicens :

Accipe, frater, Scapulare beatæ Mariæ Virginis immaculatæ, ut, ea intercedente, vetere homine exutus, ab omni inquinamento mundatus, ipsum perferas sine macula, et ad vitam pervenias sempiternam. Amen,

Et ego ex facultate mihi tradita recipio te in participationem bonorum

spiritualium, quæ in nostra congregatione gratia Dei fiunt, et quæ per sanctæ Sedis apostolicæ privilegium concessa sunt. In nomine Patris ꝑ et Filii, et Spiritus sancti. Amen.

Si infirmus numquam acceperit aliquod Scapulare, vel aliquod ex iis, de quibus supra sermonem fecimus, curet sacerdos qui facultatem habet, ut infirmus tunc recipiat, ut indulgentias lucretur.

APPENDIX III.

EXAMEN ORDINANDORUM

AD EODEM AUCTORE BREVITER CONCINNATUM EX EADEM SUA THEOLOGIA MORALI RES SCITU MAGIS NECESSARIAS CONTINENS

CAPUT I.

De sacramentis in genere.

1. Quid sit Sacramentum.
2. Quæ requirantur ad constituendum Sacramentum? An circumcisio etc.
3. Quæ sint Sacramentalia.
4. Distinguuntur Sacramenta.
5. Qu. I. Quæ requirantur ad essentialiam. De materia.
5. De forma; et de connexion materiae cum forma.
7. De mutatione substantiali, aut accidentali.
8. De Sacramento sub conditione. Si cum forma, aut materia dubia, vel mixta. Interruptio formæ.
9. De intentione ministri, et suscipientis.
10. Qu. II. De ministro.
11. An debeat esse in gratia.
12. Si sit laicus, aut ministret non solemniter; an sufficiat contritio.
13. Si absolvat in mortali; si ministret Eucharistiam; si celebret Missam.
14. Si subdiaconus, aut diaconus ministret solemniter.
15. Si ministret indigno.
16. Simulare administrationem Sacramenti.
17. Simulare susceptionem.
18. An minister debeat intendere quod facit Ecclesia.
19. Qu. III. Quid requiritur ad valide et licite Sacramenta suscipienda.
20. An liceat petere ab excommunicato, vel peccatore.

21. An dare pecuniam pro administratione Sacramenti.
22. et 23. Effectus Sacram., et I. de gratia.
24. II. De caractere.

1. Sacramentum, generaliter loquendo, significat mysterium, sive rem occultam; Sacramentum vero in Ecclesia christiana sic definitur: Est sensibile signum invisibilis gratiæ ad populum Dei sanctificandum, a Christo institutum. Dicitur Signum sensibile scilicet signum externum in materia sensibus subjecta. Invisibilis gratiæ, quia Sacramentum significat gratiam quam causat invisibiliter, scilicet ex opere operato, sive per se, modo suscipiens sit dispositus. A Christo institutum, quia juxta sententiam probabiliorem, Christus etiam ut homo Sacramenta instituit ex potestate quæ dicitur excellentiæ (1).

2. Tria igitur ad Sacramentum constituendum requiruntur, 1. Signum externum, 2. Promissio gratiæ, 3. Institutio Christi, cum omnia Sacramenta ex Christi passione vim habeant.

Dubitatur an circumcisio fuerit olim verum Sacramentum, conferens gratiam ex opere operato? Affirmat

(1) Vide opus morale l. 6. c. 1, 2. et 3.